

Scott Ritter: Έλεγχος των εξοπλισμών ή Ουκρανία;

Καθώς η Ρωσία αναστέλλει από πλευράς της την ισχύ της New START, όσο πιο γρήγορα τελειώσει ο πόλεμος στην Ουκρανία, τόσο πιο γρήγορα οι ΗΠΑ και η Ρωσία θα μπορέσουν να εργαστούν για τη διατήρηση του ελέγχου των εξοπλισμών ώστε να αποτρέψουν την απόλυτη καταστροφή.

Scott Ritter

Οι ειδικοί σε θέματα Ρωσίας και εθνικής ασφάλειας θα μελετούν για αρκετό καιρό το κείμενο της ομιλίας του Ρώσου προέδρου Βλαντίμιρ Πούτιν την Τρίτη, προσπαθώντας να μαντέψουν το κρυμμένο νόημα.

Γεγονός είναι, ωστόσο, ότι η ομιλία του Πούτιν ήταν κάτι που σπάνια ακούγεται στους δυτικούς πολιτικούς κύκλους -αποκαλυπτικές δηλώσεις γεγονότων, που εκτίθενται με ευθύ και εντυπωσιακά εύληπτο τρόπο.

Σε έναν κόσμο όπου οι δυτικοί πολιτικοί **συστηματικά υποκρύπτουν ψεύδη** προκειμένου να διαμορφώσουν αντιλήψεις, ακόμη και αν τα υποκείμενα «γεγονότα» δεν είναι αληθινά (αρκεί να ανατρέξει κανείς στο διαβόητο τηλεφώνημα του προέδρου Τζο Μπάιντεν με τον πρώην πρόεδρο του Αφγανιστάν Ασράφ Γάνι, τον Ιούλιο του 2021, για παράδειγμα), **η ομιλία του Πούτιν ήταν μια ανάσα φρέσκου αέρα - χωρίς κρυφές ατζέντες, χωρίς ψεύτικες προσποιήσεις - χωρίς ψέματα.**

Και στο θέμα του ελέγχου των εξοπλισμών, **η αλήθεια πονάει.**

«Πρέπει να δηλώσω σήμερα», ανακοίνωσε ο Πούτιν προς το τέλος της ομιλίας του, «ότι η Ρωσία αναστέλλει τη συμμετοχή της στη Νέα START. Επαναλαμβάνω, δεν αποσύρεται από τη συνθήκη, όχι βέβαια, αλλά απλώς αναστέλλει τη συμμετοχή της».

Η Νέα Συνθήκη για τη Μείωση των Στρατηγικών Όπλων (New START), η οποία υπεγράφη το 2010 ως αποτέλεσμα των διαπραγματεύσεων μεταξύ του προέδρου των ΗΠΑ Μπαράκ Ομπάμα και του προέδρου της Ρωσίας Ντμίτρι Μεντβέντεφ, φαινομενικά περιορίζει τον αριθμό των στρατηγικών πυρηνικών κεφαλών που μπορεί να αναπτύξει κάθε χώρα σε 1.550. Περιορίζει τον αριθμό των αναπτυγμένων πυραύλων εδάφους και υποβρυχίων και των βομβαρδιστικών που χρησιμοποιούνται για την μεταφορά αυτών των κεφαλών σε 700. Και περιορίζει σε 800 τους αναπτυγμένους και μη αναπτυγμένους εκτοξευτές ICBM, τους εκτοξευτές SLBM και τα βαριά βομβαρδιστικά που είναι εξοπλισμένα με πυρηνικό οπλισμό.

Τον Φεβρουάριο του 2021, ο Μπάιντεν και ο Πούτιν συμφώνησαν να παρατείνουν τη συνθήκη για πέντε επιπλέον έτη. Η νέα START θα λήξει το 2026.

Το ιστορικό της απόφασης

Το ιστορικό της Νέας START είναι σημαντικό, ιδίως στο πλαίσιο της δήλωσης του Πούτιν σχετικά με την αναστολή της συμμετοχής της Ρωσίας. **Ο πυρήνας αυτής της ιστορίας είναι η αντιπυραυλική άμυνα.**

Τον Δεκέμβριο του 2001, ο τότε πρόεδρος Τζορτζ Μπους ανακοίνωσε ότι οι Ηνωμένες Πολιτείες αποσύρονται από τη συνθήκη-ορόσημο του 1972 για την αντιβαλλιστική πυραυλική άμυνα (ABM), η οποία απαγόρευε (με περιορισμένες εξαιρέσεις) την ανάπτυξη και την εξάπλωση συστημάτων

αντιπυραυλικής άμυνας σχεδιασμένων να καταρρίπτουν διηπειρωτικούς βαλλιστικούς πυραύλους (ICBM).

Η συνθήκη ABM είχε επισφραγίσει την ψυχροπολεμική αντίληψη της αμοιβαία εξασφαλισμένης καταστροφής, τη MAD (Mutual assured destruction), δηλαδή την ιδέα ότι καμία πλευρά που διαθέτει πυρηνικά όπλα δεν θα τα χρησιμοποιούσε εναντίον άλλης πυρηνικής δύναμης για τον απλούστατο λόγο ότι κάτι τέτοιο θα επέφερε τη δική της καταστροφή μέσω εγγυημένων πυρηνικών αντιποίνων.

Η παραφροσύνη της MAD βοήθησε να ανοίξει ο δρόμος για όλες τις συμφωνίες ελέγχου των εξοπλισμών που ακολούθησαν, από τις συνομιλίες για τη μείωση των στρατηγικών όπλων (SALT), μέχρι τη συνθήκη για τις πυρηνικές δυνάμεις μέσου βεληνεκούς (INF) και τις διάφορες ανανεώσεις των συνθηκών για τη μείωση των στρατηγικών όπλων (START).

Ο Πούτιν κατέκρινε την απόφαση των ΗΠΑ να αποχωρήσουν από τη συνθήκη για τους ABM ως «λάθος». Εκείνη την εποχή, τα στρατηγικά πυρηνικά οπλοστάσια των ΗΠΑ και της Ρωσίας υπόκειντο στους περιορισμούς που επέβαλε η συνθήκη START του 1991. Οι προσπάθειες για περαιτέρω μείωση των αμερικανικών και ρωσικών πυρηνικών όπλων αναλήφθηκαν στο πλαίσιο της συνθήκης START II.

Ωστόσο, η πολιτική που ακολουθήθηκε μετά τον Ψυχρό Πόλεμο, σε συνδυασμό με την απόφαση των ΗΠΑ να εγκαταλείψουν τη συνθήκη για τους ABM, άφησαν τη συνθήκη υπογεγραμμένη αλλά μη επικυρωμένη, γεγονός που ισοδυναμούσε την κατάργησή της.

Παρόμοια ζητήματα συνέβαλαν στο να σταματήσει η συνθήκη START III στο στάδιο της διαπραγματεύσεως. Η στενά εστιασμένη Συνθήκη Στρατηγικών Επιθετικών Μειώσεων ή SORT, η οποία υπογράφηκε το 2002, δέσμευσε τόσο τις ΗΠΑ όσο και τη Ρωσία σε πρόσθετες μειώσεις πέραν εκείνων που επέβαλε η START I, αλλά δεν περιείχε μηχανισμούς επαλήθευσης ή συμμόρφωσης.

Η συνθήκη START I έληξε το 2009 και η SORT το 2012. Η Νέα START προοριζόταν να αντικαταστήσει και τις δύο συμφωνίες.

Η Προεδρία Μεντβέντεφ

Ένα από τα σημεία εμπλοκής ήταν το ζήτημα της αντιπυραυλικής άμυνας. **Υπό τον πρόεδρο Πούτιν, η Ρωσία αρνήθηκε να συνάψει οποιαδήποτε νέα ουσιαστική συνθήκη ελέγχου των εξοπλισμών (η SORT ήταν περισσότερο άτυπη συμφωνία παρά συνθήκη ως προς τη δομή και την ουσία) που δεν αντιμετώπιζε ουσιαστικά την αντιπυραυλική άμυνα.**

Τον Μάιο του 2008, όμως, ανέλαβε τη ρωσική προεδρία ο Ντμίτρι Μεντβέντεφ. Το ρωσικό σύνταγμα απαγόρευε σε έναν πρόεδρο να έχει περισσότερες από δύο συνεχόμενες θητείες στο αξίωμα, και έτσι, με την υποστήριξη του Πούτιν, ο Μεντβέντεφ έβαλε υποψηφιότητα για το ανώτατο αξίωμα της Ρωσίας και κέρδισε τις εκλογές. Στη συνέχεια ο Πούτιν διορίστηκε πρωθυπουργός.

Ενώ η κυβέρνηση Μπους επεδίωκε να διαπραγματευτεί μια συνθήκη που θα ακολουθούσε τη συνθήκη START I που σύντομα θα έληγε, **ο Μεντβέντεφ αποδείχθηκε εξίσου απρόθυμος να συνάψει οποιαδήποτε συμφωνία με τις ΗΠΑ που δεν θα περιλάμβανε περιορισμούς στην αντιπυραυλική άμυνα, κάτι που ο πρόεδρος Μπους δεν θα δεχόταν.**

Τελικά, το πρόβλημα της διαπραγμάτευσης μιας νέας συνθήκης έμελλε να αφηθεί στη διακυβέρνηση του Μπαράκ Ομπάμα, ο οποίος ανέλαβε τα καθήκοντά του τον Ιανουάριο του 2009.

Στην πρώτη τους συνάντηση, στο Λονδίνο στα τέλη Μαρτίου 2009, οι δύο ηγέτες εξέδωσαν δήλωση στην οποία συμφώνησαν «να επιδιώξουν συμφωνία ως προς την επίτευξη νέων και επαληθεύσιμων μειώσεων στον τομέα των στρατηγικών επιθετικών μας οπλοστασίων σε μια σταδιακή διαδικασία, ξεκινώντας από την αντικατάσταση της Συνθήκης για τη Μείωση των Στρατηγικών Όπλων με μια νέα, νομικά δεσμευτική συνθήκη».

Όσον αφορά την αντιπυραυλική άμυνα, ο Ομπάμα και ο Μεντβέντεφ συμφώνησαν να την αντιμετωπίσουν ως ξεχωριστό ζήτημα. «Αναγνωρίζοντας ότι εξακολουθούν να υπάρχουν διαφορές σχετικά με τους σκοπούς της ανάπτυξης μέσω αντυραυλικής άμυνας στην Ευρώπη», αναφέρεται στην ανακοίνωση, «συζητήσαμε νέες δυνατότητες αμοιβαίας διεθνούς συνεργασίας στον τομέα της αντιπυραυλικής άμυνας, λαμβάνοντας υπόψη τις κοινές εκτιμήσεις των πυραυλικών προκλήσεων και απειλών, με στόχο την ενίσχυση της ασφάλειας των χωρών μας, καθώς και των συμμάχων και εταίρων μας».

Ας μην υπάρχει καμία αμφιβολία, όσον αφορά το ότι: **η συνθήκη New START που διαπραγματεύτηκαν η Ρωσία και οι Ηνωμένες Πολιτείες, ενώ επικεντρώθηκε αποκλειστικά στη μείωση των στρατηγικών επιθετικών πυρηνικών οπλοστασίων, περιείχε μια σαφή κατανόηση ότι τη συνθήκη αυτή θα ακολουθούσε μια προσπάθεια καλής πίστης από τις ΗΠΑ να αντιμετωπίσουν τις μακροχρόνιες ανησυχίες της Ρωσίας σχετικά με την αντιπυραυλική άμυνα.**

Αυτό αντανακλάται στην ανταλλαγή μη δεσμευτικών μονομερών δηλώσεων που επισυνάπτονται στη συνθήκη New START. Η «Δήλωση της Ρωσικής Ομοσπονδίας σχετικά με την αντιπυραυλική άμυνα» διατύπωσε τη θέση ότι η Νέα START «μπορεί να είναι αποτελεσματική και βιώσιμη μόνο σε συνθήκες όπου δεν υπάρχει ποιοτική ή ποσοτική αύξηση των δυνατοτήτων [των αμερικανικών συστημάτων αντιπυραυλικής άμυνας]».

Επιπλέον, η δήλωση ανέφερε ότι οποιαδήποτε αύξηση των δυνατοτήτων της αμερικανικής αντιπυραυλικής άμυνας που θα προκαλούσε «απειλή για [το στρατηγικό δυναμικό πυρηνικής ισχύος της Ρωσίας]» θα θεωρούνταν ένα από τα "έκτακτα γεγονότα" που αναφέρονται στο

άρθρο XIV της συνθήκης και θα μπορούσε να ωθήσει τη Ρωσία να ασκήσει το δικαίωμά της για αποχώρηση.

Από την πλευρά τους, οι Ηνωμένες Πολιτείες εξέδωσαν τη δική τους δήλωση στην οποία διευκρίνιζαν ότι οι αμερικανικές αντιπυραυλικές άμυνες «δεν προορίζονται να επηρεάσουν τη στρατηγική ισορροπία με τη Ρωσία», ενώ εξέφραζαν τη πρόθεσή τους: ότι σκοπεύουν «να συνεχίσουν να βελτιώνουν και να αναπτύσσουν τα συστήματα αντιπυραυλικής άμυνας προκειμένου να αμυνθούν έναντι περιορισμένης επίθεσης».

Οι συμφωνίες που επιτεύχθηκαν μεταξύ Ομπάμα και Μεντβέντεφ, ωστόσο, **δεν ήταν απαραίτητα αποδεκτές από τον Πούτιν**. Σύμφωνα με την Rose Gottemoeller, την Αμερικανίδα διαπραγματευτή για το New START, ο Πούτιν, ως πρωθυπουργός, παραλίγο να ματαιώσει τις συνομιλίες όταν, τον Δεκέμβριο του 2009, έθεσε και πάλι το θέμα της αντιπυραυλικής άμυνας.

«Θα είχαν [οι Ρώσοι] μια κρίσιμη συνεδρίαση του Συμβουλίου Εθνικής Ασφάλειας», αφηγήθηκε αργότερα η Gottemoeller σε μια συζήτηση που είχε τον Οκτώβριο του 2021 με το Carnegie Council, «και η ιστορία που άκουσα να διηγούνται είναι ότι ο Πούτιν, για πρώτη φορά δείχνοντας κάποιο ενδιαφέρον για αυτές τις διαπραγματεύσεις, μπαίνει στη συνεδρίαση του Συμβουλίου Εθνικής Ασφάλειας και απλά τραβάει γραμμές σε όλα τα θέματα σε αυτό το φύλλο αποφάσεων και λέει: "Όχι, όχι, όχι, όχι, όχι, όχι"».

Η Gottemoeller συνέχισε περιγράφοντας πώς ο Πούτιν ταξίδεψε στη συνέχεια στο Βλαδιβοστόκ και εκφώνησε μια ομιλία όπου κατήγγειλε τη συνθήκη ως «εντελώς ανεπαρκής», επικρίνοντας τόσο την αμερικανική όσο και τη ρωσική διαπραγματευτική ομάδα, σχετικά με το ότι «επικεντρώνονται μόνο στον περιορισμό των στρατηγικών επιθετικών δυνάμεων», σημειώνοντας ότι «δεν περιορίζουν την αντιπυραυλική άμυνα. Αυτή η συνθήκη είναι χάσιμο χρόνου», ανέφερε η Gottemoeller, επικαλούμενη τον Πούτιν. «Θα πρέπει να βγούμε από τις διαπραγματεύσεις».

Σύμφωνα με την Gottemoeller, ο Μεντβέντεφ στάθηκε απέναντι στον Πούτιν, λέγοντας στον πρωθυπουργό του: «Όχι, θα συνεχίσουμε αυτές τις διαπραγματεύσεις και θα τις ολοκληρώσουμε».

Η αθέτηση της υπόσχεσης

Ο Ανατόλι Αντόνοφ ήταν ο Ρώσος διαπραγματευτής για το New START. Συμμορφώθηκε υπάκουα με τις οδηγίες του Κρεμλίνου για τη δημιουργία μιας συνθήκης που θα επικεντρωνόταν στη μείωση των στρατηγικών επιθετικών όπλων, **εργαζόμενος με την παραδοχή ότι οι ΗΠΑ θα τηρούσαν τον λόγο τους όταν επρόκειτο να συμμετάσχουν σε ουσιαστικές διαπραγματεύσεις για την αντιπυραυλική άμυνα.**

Και όμως, σε λιγότερο από ένα χρόνο μετά τη έναρξη ισχύος της Νέας START, ο Antonov διαπίστωσε ότι οι ΗΠΑ δεν είχαν καμία πρόθεση να τηρήσουν τις υποσχέσεις τους.

Σε συνέντευξή του στην εφημερίδα Kommersant, ο Antonov δήλωσε ότι οι συνομιλίες με το ΝΑΤΟ σχετικά με το σχεδιαζόμενο σύστημα αντιπυραυλικής άμυνας της Δυτικής Ευρώπης είχαν φτάσει σε «αδιέξοδο», προσθέτοντας ότι οι προτάσεις του ΝΑΤΟ ήταν «ασαφείς» και ότι η υποσχεθείσα συμμετοχή της Ρωσίας στο προτεινόμενο σύστημα «δεν τίθεται καν προς συζήτηση».

Ο Αντόνοφ ανέφερε ότι η έλλειψη καλής πίστης που επέδειξαν οι ΗΠΑ όσον αφορά την αντιπυραυλική άμυνα θα μπορούσε να οδηγήσει τη Ρωσία στο να αποχωρήσει συνολικά από τη συνθήκη New START.

Ενώ οι ΗΠΑ προσφέρθηκαν να αφήσουν τη Ρωσία να παρακολουθήσει συγκεκριμένες πτυχές μιας συγκεκριμένης δοκιμής ενός αμερικανικού πυραυλικού αναχαιτιστικού συστήματος, η προσφερθείσα δυνατότητα δεν κατέληξε ποτέ σε τίποτα, με τις ΗΠΑ να υποβαθμίζουν τις ικανότητες του πυραύλου SM-3 όσον αφορά την αναχαίτιση ρωσικών πυραύλων, με την επισήμανση ότι ο πύραυλος δεν έχει το βεληγκεές για να είναι αποτελεσματικός έναντι των ρωσικών πυραύλων.

Η αείμνηστη Ellen Tauscher, η οποία εκείνη την εποχή ήταν υφυπουργός Εξωτερικών των ΗΠΑ για τον έλεγχο των εξοπλισμών και τη διεθνή ασφάλεια, είχε προσφέρει στην Antonov γραπτές διαβεβαιώσεις ότι το σύστημα Mk. 41 Aegis Ashore, το οποίο θα χρησιμοποιούσε τον αναχαιτιστικό πύραυλο SM-3, δεν στρεφόταν κατά της Ρωσίας.

Ωστόσο, η Tauscher δήλωσε: «Δεν μπορούμε να παράσχουμε νομικές δεσμεύσεις, ούτε μπορούμε να συμφωνήσουμε σε περιορισμούς για την αντιπυραυλική άμυνα, η οποία πρέπει απαραίτητα να συμβαδίζει με την εξέλιξη της απειλής».

Τα λόγια της Tauscher ήταν προφητικά. Το 2015, οι ΗΠΑ άρχισαν να δοκιμάζουν τον πύραυλο αναχαίτησης SM-3 Block IIA εναντίον στόχων ICBM. Ο SM-3 είχε, πράγματι, το βεληνεκές να καταρρίψει ρωσικούς πυραύλους μεσαίου και διηπειρωτικού βεληνεκού.

Και στη συνέχεια αυτοί οι πύραυλοι επρόκειτο να σταθμεύσουν σε βάσεις που κατασκευάστηκαν στην Πολωνία και τη Ρουμανία, δύο πρώην κράτη του Συμφώνου της Βαρσοβίας που βρίσκονταν πιο κοντά στα σύνορα με τη Ρωσία από ό,τι οι δυνάμεις του NATO είχαν βρεθεί ποτέ στο παρελθόν .

Οι Αμερικανοί είχαν διαπραγματευτεί με κακή πίστη. Ο Πούτιν, όπως αποδείχθηκε, είχε δίκιο να αμφισβητήσει μια συνθήκη ελέγχου των στρατηγικών εξοπλισμών που δεν λάμβανε υπόψη τις ανησυχίες της Ρωσίας για την αντιπυραυλική άμυνα.

Και όμως αυτό δεν αποδυνάμωσε τη δέσμευση του Πούτιν να τηρήσει τη Νέα START. Σύμφωνα με την Gottemoeller,

«Ο Πούτιν, από τότε που υπογράφηκε η συνθήκη αυτή, έχει κρατήσει πολύ θετική στάση απέναντί της. Από τότε που η συνθήκη τέθηκε σε ισχύ, την έχει αποκαλέσει επανειλημμένα δημοσίως ως το «χρυσό πρότυπο» των πυρηνικών συνθηκών και την έχει υποστηρίξει... Ξέρω ότι έχει δεσμευτεί στη συνθήκη και έχει πραγματικά δεσμευτεί στις προσπάθειες που γίνονται τώρα σε αυτόν τον διάλογο στρατηγικής σταθερότητας για να ξεκινήσουν κάποιες νέες διαπραγματεύσεις».

Αλλά η επιμονή του Πούτιν στη Νέα START δεν σήμαινε ότι ο Ρώσος ηγέτης είχε πάψει να ανησυχεί για την απειλή που συνιστά η αμερικανική αντιπυραυλική άμυνα. Την 1η Μαρτίου 2018, ο Πούτιν απηύθυνε μια σημαντική ομιλία στη Ρωσική Ομοσπονδιακή Συνέλευση - το ίδιο φόρουμ στο οποίο μίλησε την Τρίτη. Ο τόνος του ήταν προκλητικός:

«Θέλω να πω σε όλους εκείνους που τροφοδότησαν τον ανταγωνισμό των εξοπλισμών τα τελευταία 15 χρόνια, προσπάθησαν να κερδίσουν μονομερή πλεονεκτήματα έναντι της Ρωσίας και εισήγαγαν

παράνομες κυρώσεις με στόχο τον περιορισμό της ανάπτυξης της χώρας μας - όλα όσα θέλατε να κάνετε προκειμένου να μας εμποδίσετε με τις πολιτικές σας, έχουν ήδη συμβεί. Ωστόσο αποτύχατε να «αναχαιτίσετε» τη Ρωσία».

Στη συνέχεια ο Πούτιν παρουσίασε διάφορα νέα ρωσικά στρατηγικά όπλα, μεταξύ των οποίων τον βαρύ ICBM Sarmat και το υπερηχητικό αεροχέιμα Avangard, τα οποία, όπως είπε, **αναπτύχθηκαν ως άμεση απάντηση στην απόσυρση των ΗΠΑ από τη συνθήκη ABM.**

Ο Πούτιν δήλωσε ότι η Ρωσία είχε προειδοποιήσει τις ΗΠΑ ότι θα λάβει τέτοια μέτρα ήδη από το 2004. [Κανείς δεν μας άκουσε τότε], δήλωσε ο Πούτιν. «Γι' αυτό ακούστε μας τώρα».

Ένας από τους ανθρώπους που άκουγαν ήταν η Rose Gottemoeller. «[Ο] κόσμος ανησυχεί για ... τα νέα λεγόμενα εξωτικά οπλικά συστήματα που παρουσίασε ο πρόεδρος Πούτιν τον Μάρτιο του 2018», δήλωσε το 2021 η πρώην διαπραγματευτής για τον έλεγχο των εξοπλισμών, που είχε πλέον συνταξιοδοτηθεί. «Τα δύο από αυτά είναι ήδη κάτω από τα όρια της Νέας START, ο λεγόμενος βαρύς [ICBM] Sarmat και επίσης το Avangard, το οποίο είναι το πρώτο τους υπερηχητικό όχημα ολίσθησης στρατηγικού βεληνεκού που ετοιμάζονται να αναπτύξουν. Έχουν ήδη δηλώσει ότι θα το θέσουν υπό το καθεστώς της Συνθήκης New START».

Η Gottemoeller επισήμανε ότι οποιαδήποτε μελλοντική συμφωνία ελέγχου των εξοπλισμών θα επιδιώξει την επιβολή περιορισμών στα συστήματα αυτά.